

Zevrubné dějiny českého písemnictví doby nové...

Jaroslav Vlček — Jan Jakubec

Spis ten dospěl k sešitu 17., kterým (násilně a bez vnitřních důvodů) ukončen je díl I. O osmi prvních sešitech *Athenaeum* II, 314–316, posudek už přineslo.¹ Pokračujeme v něm, nadepřádajíc kapitolou O původcích prvních moderních zjevů klasických v básnictví českém.

Kapitola počíná se životopisnými daty Kollárovými, promlouvá o pobytu jeho v Němcích, o styku s Goethem, o pohnutkách ku složení Slávy dcery. Obšírnost, s jakou mluví o Kollárovi, svedla p. Bačkovského, že podává leccos, co se hodí spíše do memoárů než do „pragmatických“ dějin literárních. Míjíme např. vypravování o prvním veršovském pokuse desetiletého chlapce (str. 369–370), ve kterém rozhodla spíše výchova domácí a školská nežli básnický instinkt. Ale přes tuto obšírnost všechny stránky působivší na Kollárovo tvoření nejsou vytčeny dosti zřetelně. Tak nedovídáme se, proč Kollár, ač horlivě sbíral a velebil písně prstonárodní, vlivu jejich podléhal nejméně; proč obléká slovanskou ideu ve kroj cizí, ve formu středověkou italskou, a výraz bere namnoze z písní latinských a řeckých; proč uvádí ducha

1 Kritika sešitového vydání od E. Kováře (*Athenaeum* 2, 1884/1885, č. 10, s. 314–316) byla založena obdobně, i když v posouzení byla poněkud shovívavější než Vlčkova a Jakubcova o více než rok později, zdůraznila autorovu pilnou snahu „sebrati veškerý materiál historikovi nového českého písemnictví se skýtající“ a to, že „budoucím historikům literárním úplně upravit půdu“, zároveň konstatovala, že „ku sepsání dějin českého písemnictví p. spisovateli nedostává se dosti odborné znalosti a přesnější soudnosti vědecké“, chybí poučení „výtečnými vzory dějin literárních, jaké přední vzdělaní národové již mají“; k tomu Bačkovský 1886 v *Předmluvě* knižního vydání I. části *Zevrubných dějin* (s. VIII–X): „Úsudek tento pokládám za dosti správný, ačkoli jest i značně příkrý, protože materiál netoliko sbírám, ale také zpracovávám, snaže se zpracovati jej, pokud lze, také pragmaticky a filozoficky, což upříti mi dojísta nikdo nemůže, jestliže pročte všechny vyšlé sešity. [...] Kdyby bylo bývalo přede mnou více, bedlivěji a důkladněji pracováno v oboru tom, byl by býval mohl býti spis můj dokonalejším. Takto však, kdy mé Dějiny jsou prvním spisem toho rázu a rozměru a kdy přemnohé důležité věci, o nichžto ničeho nelze dočísti se v žádném spise ani v žádném článku literárně dějepisném, v mých Dějinách poprvé se vyskytují, myslím, že soudnému znalci ani na mysl nepřipadne žádati, abych ihned úplně vyhověl všem požadavkům, kterýmžto hověti jest dějepisci literárnímu.“

antické mytologie do své básně (neboť jak známe starého Amora, divně se vedle něho vyjímá čistá, ideální Slávy dcera, která jest mu „sesternicí“ [II, 31]). A přec i v takém pojmání Kollár měl předchůdce, a způsob ten byl výronem doby.

Podav přehojné ukázky mluvnických vrtochů Kollárových, vplynůvších jednak z tehdejších chorobných snah po libozvučnosti, jednak z Kollárova slovenského původu, a otisknuv kdekterý posudek Slávy dcery z časopisů a soukromých dopisů, p. Bačkovský připadl na zvláštní myšlénku. Chystal právě do tisku nové vydání Slávy dcery² a k tomu účelu vybral a sestavil všechny odchylky všech jejích vydání; poněvadž pak nemohl se nadíti, že by obšírnou a suchou snůšku mechanické práce, kterou by každý kvartán byl provedl, udal někde jinde, týrá čtenáře Zevrubných dějin *celým* tímto rejstříkem *na padesáti stranách* — bez případných reflexí estetických, bez kritiky individuální tvorby básnické, toliko nezáživnou spoustou veršů a slov. Poté následuje obsah Slávy dcery. Ale jaký obsah! Na více nežli padesáti stranách p. Bačkovský podává — antologii ze Slávy dcery, otiskuje znělky, které se mu nejvíce zamlouvaly, doslova a připojuje chudičké fráze nebo zbytečné věcné vysvětlivky. Po skutečném obsahu velebásně, který by čtenáři odhalil nitro básníkovo a světy myšlénkové a citové, jež výtvar jeho učinily epochálním, ani památky! Za obsahem jdou různé úvahy o rázu jednotlivých zpěvů, o základní myšlénce básně, o vzorech Kollárových, o vadách skladby atd., ale vše v takovém neladném nahromadění, že není možno, aby čtenář nabyl o věci jasného obrazu. I nesprávností je tam dostatek. Tak např. p. Bačkovský odporuje Čelakovského úsudku o ideji Slávy dcery,³ ale neprávem (str. 505–506); vzorem posledních dvou zpěvů byl prý Kollárovi Dante „*co do obsahu*“ (str. 502), ačkoli jím byl jen co do kompozice; nejcenějším z celé Slávy dcery jest prý Předzpěv (str. 526), a tři řádky níže: „Co týče se Slávy dcery samé, leckterá znělka z prvých tří zpěvů sama o sobě vyrovná se co do ceny básnické Předzpěvu“ — tedy co je nejcenější? Přepamatný však z rozboru toho je celkový soud p. Bačkovského o Slávy dceři. Zní takto: „Náleží pak k velikolepým vlastnostem chvalným ve Slávy dceři přehojně lepostí a krás básnických, ostrá určitost a spojitost přerozmanitých myšlének, jakož i bohatost jejich, smělá obraznost, filozofický duch a vyšší všestranná vzdělanost básníkova, případný důraz a nadšený vzlet, rázná mužnost, vlastenecký zápal, mohutná úchvatnost, hluboký a ohnivý cit, svěží živoucnost, rozkošná něžnost a lahodná jemnost, dojemná vroucnost, neobyčejná zručnost, přiměřená přesnost a vhodná stručnost, čistota, libozvučnost, ušlechtilost, síla a bohatost, avšak i prostota, jasnost, zřetelnost a srozumitelnost mluvy se všemi ozdobami slohu básnického, velebný a vznešený tón, kterým se Slávy dcera nese, verš souladný atd.“ Tenhle „kvetoucí nesmysl“ je vytištěn na str. 539 *proloženým písmem!* Na dalších šestnácti stránkách (554–570) p. Bačkovský předkládá jakožto rozbor opět antologii

2 *Slávy dcera* (2 sv., 1885), v roce 1887 Bačkovský vydal Kollárovy *Sebrané drobné básně*; Jakubcův dvousvazkový *Výbor z Kollárových básní* vyšel v letech 1893–1894 (v 2., rozšíř. vyd. 1894) právě u F. Bačkovského jako nakladatele (této činnosti se Bačkovský od devadesátých let věnoval již takřka výlučně), v roce 1901 vyšla např. ještě Jakubcova edice určená školní četbě *Slávy dcera a jiné básně ve výboru*, 1921 a 1924 vyšlo Vlčkovu kritické vydání *Spisů Jána Kollára* v Matici slovenské.

3 Tedy Čelakovského polemice se zdůrazňováním vlastenectví a Petrarcova vzoru (*Slovo o Slávy dceři* p. J. K. *Časopis Českého muzeum* 5, 1831, sv. 1, s. 39–54).

z ostatních, drobných básní Kollárových a řadu jejich názvů, a rozprava o Kollárovi je šťastně skončena. Místo jednotného obrazu vzácného muže, znamenitého básníka, velkého řečníka, nešťastného filologa, vášnivého charakteru — rozptýlená, při vši spouště nakupené látky mezerovitá, nezpracovaná excerpta.

Zato shledáváme i zde mánií p. Bačkovského glosovati každé třetí slovo. Jaké vzdělanostní niveau předpokládá autor u čtenářů Zevrubných dějin, tedy knihy *literárně-historické*, když jim vysvětluje takovéhle věci: „Milek, tolik co Amor, bůh lásky“ (452); „Paris byl syn krále trojského Priama a Hekuby. Ty pak tři bohyně byly: Venus (krása), Juno (moc), Minerva (slovo, moudrost)“ (454); „všech pásů = všech podnebí“ (455); „Pallas Athéna = řecká bohyně věhlasu nebo umu“ (ib.); „štetka = štětec k malování“ (456) [verše Kollárovy: „nikým takým štetka jara nová růže nebarvila červenem“]; „ani potomci těch Kainů = bratrovrahů“ (467); „chtěl jsem pěti králů českých trůny, bratrů příchod, Vlastu s Libuší = bratrů příchod, tj. Čecha a Lecha, Libuše, kněžna česká, dcera Krokova“ (469); „orkán = prudká bouře“ (473); „zefyrečky, aspoň vy, když zblednu, neste popel můj tam v urnu jednu = zemru“ (ib.); „Neptun, bůh moře u Řeků a Římanů, nosil v ruce třízubé vidle“ (476) atd. Místy psavost ta se na p. Bačkovském mstí: pověstnou stala se již poznámka jeho, že prý „Babigora znamená vůbec Tatry neboli Karpáty jakož i zvláště mnohé jednotlivé vrchy jakožto částky Tater“ (str. 409), kteroužto moudrost opakoval doslova i ve svém ominózním⁴ vydání Slávy dcery.

Vůči těmto smutným faktům nic neomlouvá poznámka (str. 703), že „ukončiv rozpravu... pisatel její vidí v ní některé (!) vady a nedokonalosti vůbec a v závěrečné části zvláště. Bylot mu, když o ní pracoval, zaměstnávati mysl svou vědomostmi (!) a záležitostmi rozpravě oné zcela nepřiměřenými, jakož i literární činnost svou z příčin hmotných rozptylovati velmi nevhodně, a nebylo možno dáti ji (co?) do tisku, teprv až byla celá vypracována“. P. Bačkovský zná dobře hmotnou stranu naší literatury, on ví, že ukvapeným vydáním spisu tak objemného každý jiný spis z oboru toho na dlouhá leta učiní se nemožným; ale p. Bačkovský má velmi široké svědomí: u něho všechno psaní směřuje k tomu, aby vyplnilo hodně místa — odtud ty sáhodlouhé citáty, zbytečné glosy, nekonečné odkazy, odtud i směšná marota⁵ dávati každého spisovatele tisknouti se všemi nezkrácenými křestními jmény po celé vypravování, třeba jméno to předtím již stokrát bylo napsáno. Sloupce se záhy vyplní, postaví-li se jen několikrát vedle sebe: Antonín Jaroslav Puchmajer, Dominik František Kynský, Matěj Milota Zdirad Polák, Josef Heřman Agapit Gallaš, Josef Miloslav Rautenkranz, Václav Alois Svoboda Navarovský, František Ladislav Čelakovský aj.

Podobně jako Kollár dopadl Čelakovský. Po zprávách životopisných, podávajících jakožto novum opisy Čelakovského budějovských gymnazijních vysvědčení, ulice i čísla domů, kde mladý študent bydlel, a neznámé posud faktum, že Čelakovský „vrátil se zemřít do své vlasti toliko tři roky před svou smrtí“ (str. 578), čteme místo pragmatického vylíčení rozvoje básníka opět nad čarou snůšku citátů z dopisů, básní i životopisů Čelakovského. Kde by stačily dvě nebo tři charakteristické věty, ba často několik slov, citují se celé strany. Rozbory tří hlavních básnických plodů Čelakovského pak jsou vrcholem spisovatelské impotence: zlomkovitý referát o milostné části *Růže stolisté* vzbuzuje útrpný úsměv a oba *Ohlasy* teprve v Zevrubných dějinách

4 Neblahém.

5 Libůstka.

našly svého mistra. P. Bačkovský totiž všechny básně spočetl a potom je bere po řadě od první do poslední a „rozebírá“ takto: „Prvou [básní] jest Bohatýr Muromec, začínající se těmito verši:“ [následují citáty]; „Básní druhou jest Rozmluva noční, začínající se:“ [následují citáty]; „Básní třetí jest Romantická láska, začínající se:“ [následují citáty]... atd. atd. (str. 613 sl.). Jsa hotov s touto prací, p. Bačkovský vycitoval zase předmluvy z Ohlasů, veškeru k nim se táhnoucí korespondenci a z tištěných úsudků, kde co nalezl. Co p. Bačkovský podává ze svého, je pranepatrné: trochu textových paběrků, seznam překladů do cizích jazyků a důležité odhalení, že on poradil vydati Ohlasy písní ruských s obrázky. Potom jsou vycitovány názvy bezmála všech ostatních drobných básní Čelakovského, polemika proti Kobrovu vydání Čelakovského Sebraných spisů,⁶ *obsah* všech čtyř svazků těchto Sebraných spisů a kusy z Čelakovského překladu Scottovy Panny jezerní. Závěrná úvaha o Čelakovském a jakási paralela mezi ním a Kollárem dopadla navlas tak jako úvahy předešlé; p. Bačkovský, nemaje dostatečné soudnosti, klade různé cizí úsudky bezstarostně vedle sebe, a co přidává ze svého, to je buď neodůvodněná fráze (jako např. tvrzení: „Takový převrat v básnictví českém nezpůsobil posud nikdo nikdy jako Kollár a Čelakovský“ [694]), konfušní nepravda (jako např. usouzení, že „reálná povaha básní Čelakovského účinkovala nejvíce v další rozvoj národní školy básnické“, ačkoliv se neuvádí *ani jeden následník Čelakovského*, a hned vedle toho výrok, že „Slávy dcera zahájila celou [!] řadu básní téžé látky... a mocně i na Čelakovského působila“ [700]), anebo konečně zpozdilé výtky (jako např. výčitka, že ani Kollár, ani Čelakovský nepsali dramata).

Poslední kapitola knihy mluví o *zástupcích epiky*. (Čelakovský nebyl epik?) Po pětiřádkovém úvodě, z něhož polovice není pravda, následují zcela mechanicky za sebou Vocel, Vinařický, Šnajdr, J. J. Marek (o jehož životě se dovídáme, že se narodil a zemřel [str. 761–762]) a Kalina. Mechanická metoda citátová se zde opakuje. I s bludnými výroky vytištěnými písmem proloženým — spravedlivým to duševním majetkem p. Bačkovského — potkáváme se zde opět. Tak se nám hlásá, že Labyrint slávy je „první patrnější plod nového směru básnictví sloužiti tendencím věku“ (723), jako kdyby všichni předchozí poeti od Puchmajera až po Kollára tendencím věku nebyli sloužili! Jinde se dovídáme o Vocelovi, Vinařickém a Klácelovi, že jsou to „zástupci eposu za doby vlastenecké. Tři básníci jen“ — volá p. Bačkovský — „a nižádný z nich nevytvořil eposu velikého, eposu pravého, ale přece každý z nich vytvořil *epos ceny trvalé*“ (750). O Vinařickém čteme, že ve Sněmech zvířat dotekl se mnohých „poměrů politických, společenských a literárních své doby a zobrazil i případně a vtipně i také perně satiricky rozmanité neduhy a vady lidského života“ [731] —, ale které a jaké to byly poměry, neduhy a vady, tedy to, co hlavně sluší ukázati literárnímu historikovi, p. Bačkovský nechává klidně stranou. Jiný doklad nekritičnosti je při Šnajdrovi, jehož nechutnou rýmovačku Jan za chrta dán p. Bačkovský excerpuje *na šesti stranách*; milovníkům humoristického čtení pak doporučujeme „rozbor“ její na str. 758–759.

Milovníci ti však najdou ještě vděčnější pole v rozsáhlé předmluvě Zevrubných dějin. Odtud se dovídáme, že mesiáš české literární historie doby nové, po němž Ferd. Český

6 Nakl. I. L. Kober, Praha 1871–1880, 4 sv., ed. František Bílý (1913 a 1916 vydal J. Jakubec ve dvou svazcích Čelakovského *Spisy básnické* v nakl. Jan Laichter).

toužil r. 1874,⁷ o deset let později v osobě p. Bačkovského opravdu se objevil; že mnozí nedůvěřivě, ano pohrdavě pohlíželi na jeho spis, ve kterém p. Bačkovský vede si „pragmaticky a filozoficky“ a z něhož lze dovědět se všeličeho, čeho nedovíme se prý ani z obširných monografií, neboť p. Bačkovský našel všelijaké chyby a chybičky i v pracích nejlepších našich dějepisců literárních, a tím pozbyl důvěry ve všechny práce literárněhistorické vůbec; že býti spisovatelem stalo se p. Bačkovskému náruživostí (kdyby prý „ještě 50 let i déle žil a obíral se jen a jen dějinami českého písemnictví, měl by stále a stále co dělati“), jakkoliv spisovatelské honoráře naše nedovolují pracovati tak, aby spisovatel dal do tisku práci po svém vědomí a svědomí co možná nejdokonalejší, neboť prý za málo peněz málo muziky; že nechtěl psáti Dějin svých tak duchaplně jako Gervinus svou *Geschichte der Dichtkunst* (!),⁸ kterou bylo by prý lze nazvat i též *Kritik der Dichtkunst* (!); že ačkoliv se snaží užítí všeho, připomíná prameny a pomůcky ne tak proto, že jich užil, nýbrž aby dokázaly, že to, co praví, je správné (!); že však nicméně v Dějinách vyskytují se reminiscence ze spisů jiných, což bylo zaviněno tím, že p. B. „učinil si před lety za dob různých i za různými účely různé víceméně slovné výpisky ze spisů různých a opětně za dob různých za různými účely opisoval, dílem přepracovával, dílem vlastními myšlenkami promichoval (!), a to zase mnohdy za dob různých za účely různými několikrát, a nepoznamenal si, odkud co vyňal“ (str. XXV.) atd.

Jedna věc však čtenáři zaplašuje všechen humor: p. Bačkovský nám totiž prozrazuje, že má „již i nyní“ v rukopise přemnohé části vyšlých sešitů zpracovány „značně dokonaleji“, takže by hned mohl začít s vydáváním znova. Toho ať p. Bačkovský nechá. Aby dovedl napsati řádné literární dějiny, k tomu chybí mu vše: soudnost, všeobecné i odborné vzdělání, i sloh. Soudnost p. Bačkovského není žádná, vzdělanost chatrná, sloh odporný. Nedovedeme si představit člověka, který by s klidnou myslí přečetl jedinou kapitolu Zevrubných dějin, jichž každá stránka vypadá jako záplataný kabát. A nedovedeme si představit obecnstvo, které by takovou slátaninu, a to slátaninu arogantní, přijalo za literárněhistorické kompendium.

Pan Bačkovský nemá zdání o tom, jaké požadavky naše doba činí na „pragmatické“ a „filozofické“ (!) dějiny literatury. Nezná moderní metody dějepisců literárních a nemá žádného vhledu v dějiny našeho písemnictví. Pan Bačkovský sbírá ode dne ke dni látku, a co denně nasbírá, vytiskuje; aby si napřed soustavným studiem zjednal celkový přehled, to p. Bačkovskému ani nepřipadlo. Pan Bačkovský nezná literatur národů jiných, a proto neumí nám říci, jaký vliv např. německá literatura měla na vývoj našeho nového písemnictví. Kdo si např. přečte, co mluveno o Goethovi (str. 673), s nevolí musí odložit spis tak povrchní, banální a nepromyšlený. Nanejvýše tu i tam čtenář donucen je k trpkému úsměvu, čte-li např. (str. 199), že Dobrovský 1782 „upírá osobnost Čechovu proto, že zmínka děje se o něm v“ — RZ!! —

7 Čenský, Ferdinand: M. Milota Zdirad Polák. *Osvěta* 4, 1874, sv. 1, č. 11, s. 795–815. Bačkovský v Předmluvě (*Zevrubné dějiny*, s. VI) z Českého citoval: „Co do dějepisu staré a středověké literatury (až do konce XVIII. stol.) již naděje svitla; k dílu tomu přikročeno Jos. Jirečkem, ale literatury od r. 1774 až na doby naše — kdo bude hlásati dějiny její? A právě za deset roků poté, totiž koncem r. 1884, počaly vycházeti mé Zevrubné dějiny českého písemnictví doby nové.“

8 Gervinus, Georg Gottfried: *Geschichte der deutschen Dichtung* 1–5. Engelmann, Leipzig 1853 (pův. 1835–1842 s tit. *Geschichte der poetischen National-Literatur der Deutschen*).

Tento svůj soud chceme na určité části páně Bačkovského studií dokázati; zároveň vysvitne, jaké ponětí má náš autor o monografické průpravě, již novější metoda po každém odborníku požaduje.

Vybereme si k tomu cíli stať o Antonínu Markovi uveřejněnou ve Zlaté Praze 1885:⁹ předmět ten zpracován již také v Zevrubných dějinách, nevymykáme se tedy spisu, jehož kritiku podáváme.

Abychom mohli nahlédnouti hloub v duševní činnost p. Bačkovského, budiž nám dovoleno přibrati na pomoc několik závažných čísel. Jmenovaný článek má ve dvanácti pokračováních úhrnem asi 33 sloupců (místy při vyobrazeních zúžených). Z toho připadá na doslovné a označené citáty z listů, ukázky z Markových spisů, citáty jiných spisů asi 19 sloupců, nepočítaje v to valnou část z jeho statí o Ant. Markovi v Zevrubných dějinách (str. 123–132), na který opis zde p. Bačkovský nepoukázal. Ze zbývajících 14 stran je dobrá polovice parafráze na jiné spisy, jichž se místy dovolává, ale často též opomíjí pramen udati. Co zbývá pro vlastní produkci, vyplňují po nejvíce data životopisná, obšírné názvy různých prací Markových, jména spisovatelů, určení pramenů pod čarou a dvanáctkrát opakované záhlaví. Víme ovšem, že valná část vědecké spisovatelské činnosti může a mnohdy i musí se zakládati na výzkumech báдавých předchůdců, ale kdo takto užívá cizích prací, to je *opisovatel* a ne spisovatel.

Avšak p. Bačkovský užívá také různých pramenů nesprávně. Tak píše na str. 570 Zlaté Prahy 1885: „Těž o tuto dedikaci Jungmann pečoval.¹⁰ Psaltě Markovi 1. pros. r. 1819: „Račte, prosím, co nejdříve se starati, aby J. Exc. p. hrabě Váš svým podpisem to stvrdil, že přijímá dedikaci Logiky, jinak by se nepovolila. Netřeba k tomu štemple, nébrž jen kouska papíru. Vlastně k samé dedikaci jméno své přisaditi mohl.“ A dovidáme se zároveň z této péče Jungmannovy o dedikaci pozoruhodné zprávy, že Logika, kdyby hrabě dedikaci nepřijal, by se nepovolila. K takovému tedy prostředku bylo utéci se prvému novočeskému spisu filozofickému, by mohl býti vydán! Tak podivnými cestami vyšel anebo zase nevyšel mnohý spis znova vznikajícího písemnictví našeho na konci minulého a na začátku tohoto století.“

Kdyby tyto vývody byly pravdivy, bylo by to ovšem pro českou literaturu faktum velice závažné. Avšak tomu tak není. Tehdejší cenzura vyrostlá z násilného byrokratismu a udržovaná tupou rezignací živlu ovládaného, byla ovšem despotická, ale tak daleko přeče její přehmaty nesahaly. „Pragmatický“ historik literární právě té doby měl by znáti řády tak závažného faktoru pro literaturu, jakým tehdejší cenzura byla, z pramenů co možná nejpůvodnějších, zvláště když se o vysvětlení toho pouhý bibliograf Michl ve svém *Ouplném lit. létopise*¹¹ — který p. Bačkovský v onom pojed-

9 Bačkovský, František: Antonín Marek. *Zlatá Praha 2*, 1885, č. 36–45.

10 Jako „sekretář Sboru muzejního pro vědecké zdělání literatury a jazyka českého“ i autor předmluvy; spis *Základní filozofie. Logika. Metafyzika* (1844) Marek dedikoval „Janu Leksovi, svobodnému pánu z Aehrenthalu, nejvyššímu sudímu dvorskému [...]“ (předchozí knihu *Logika nebo Umnice* v roce 1820 věnoval Františku Adamu, hraběti z Valdštejna). Korespondenci Jungmann — Marek vydával J. Emler v *Časopisu Muzea Království českého* v letech 1881–1889.

11 Michl, Josef Václav Justin: *Ouplný literární létopis čili Obraz slovesnosti Slovanův nářečí českého v Čechách, na Moravě, v Uhrách atd., od léta 1825 až do léta 1837 1/4* (co pokračování *Historie literatury české* od Jos. Jungmanna). 1839.

nání také cituje — dosti pragmaticky pokouší. Ale kdyby i toho nebylo, p. Bačkovský mohl by z jiného listu, jež dal také otisknouti v tomto pojednání, dopídní se pravého smyslu, co totiž Jungmann opakoval při vydání Základů filozofie 14. října 1843, když už spis z cenzury i od direktorátu filozofického vyšel (podle listu Jungmannova z 15. srpna 1843: „Konečně máme jednou logiku také z cenzury slavné celou beze vši újmy a útržky.“): „Přípis filozofie Vašnostoniny musí se s podpisem pana barona cenzuře předložiti. Poněvadž přípis až naposled tištěn býti může, zůstavím zatím podpis ten, až ráčíte do Prahy přijeti.“

Podobně i v odpovědi Markově na tento list (z 30. října 1843): „Co se týče dedikace, není ovšem podpis p. Leksy na ní. On však tvrdil, že býti nemusí —, nemohl jsem tedy dále nutiti, maje dosti na tom, že to přijímá.“ Mohl si tedy p. Bačkovský své povzdechy uložit na vhodnější místo.

Neméně zaráží u spisovatele Zevrubných dějin jiný hrubý omyl, tím závažnější, čím intenzivněji zasahá v historii literatury české. Tamže (na str. 570) totiž p. Bačkovský připisuje Ant. Markovi zaslání Libušina soudu I. B. Rakowieckému, který jej v Ruské pravdě uveřejnil.¹² Pramene tohoto faktu sice p. Bačkovský neudává, ale není nesnadno dopídní se ho. Pochází z Rybičkových Předních křisitelů,¹³ str. 388, kam se omyl ten dostal nedopatřením, psychologicky vysvětlitelným. Litovati jest, že tu nebyla reminiscence p. Bačkovského na Zeleného Život Josefa Jungmanna,¹⁴ str. 239 — jako se na tolika místech tohoto článku skoro doslovnou objevila —, čerstvější nežli na toto místo. Tam možno se dopídní i původní zprávy o tom (v Kroku 1. d., 3. sv., str. 49), že čin ten náleží Ant. Jungmannovi.¹⁵

Jiná nesprávnost spočívá v tom, že p. Bačkovský přičítá Ant. Markovi (na str. 607) články v Muzejníku 1830 O Volhařích a 1832 O stavu Bulharů s takovou diktátorskou jistotou, že pro své mínění neudává ani důvodů. Ovšem p. Bačkovský neodkazuje nás zase ku prameni, ale i povrchnějšímu pracovníku v literární historii jest nasnadě. Václav Schulz vydal r. 1877 pod dohledem Jos. Jirečka seznam článků uveřejněných v padesáti ročnících Čas. Muzea,¹⁶ kde oba řečené články připisují se nerozhodně jednak Ant. Markovi (snad pro jejich obsah, jakým Marek v poslední své literární činnosti obíral se nejvíce, jednak Josefoviči Jungmannovi [snad pro šifru Jffc. /Josefovici?/]¹⁷); obé však tuším bezdůvodně. Marek, jak z listů Jungmannových zřejmo, uveřejňoval plody své skrze Jungmanna. Ale pod onou šifrou (Jffc.) vyskytá se již v Muzejníku na r. 1828 článek Povahopisy od Washingtona Irvinga. V tu dobu

12 Rakowiecki, Ignacy Benedykt: *Prawda Ruska czyli Prawa wielkiego Xięcia Jarostawa Władymirowicza tudzież traktaty [...] dawnych słowiańskich y słowiańsko-ruskich narodow* 1. Warszawa 1820.

13 Rybička, Antonín: *Přední křisitelé národa českého. Boje a usilování o právo jazyka českého začátkem přítomného století* 1, 2. Fr. Šimáček, Praha 1883–1884.

14 Zelený, Václav: *Život Josefa Jungmanna* 1, 2. Fr. A. Urbánek, Praha 1873–1874 (2. vyd. 1881, s poznámkami a rejstříky F. Bílého).

15 Jungmann, Antonín: *Soud Libušin. Předmluva. Krok* 1, 1823, sv. 3, s. 48–49.

16 Ukazatel k prvním padesáti ročníkům *Časopisu Muzea Království českého* (s předmluvou J. Jirečka).

17 Opraveno: z „Jsfč“, jak autoři uvádějí, na „Jffc.“, jak stojí v Muzejníku.

Jungmann roztrpčen jsa na Palackého, že mu změnil jeho článek O klasičnosti¹⁸ v prvním ročníku podaný, vzdaloval se úplně Časopisu Muzea a byli by zajisté ani syn jeho Josefovič, ani Marek neobvyklou přímou cestou prací svých tam nepodali.

Nadto Marek na stálé domluvy Jungmannovy, aby své drobné spisy vydal, vypočítává práce své, na které se pamatoval, jmenuje všechny své články z Muzejníka, ale s touto šifrou neuvádí ani jednoho, ač tam jsou s tou šifrou čtyři, některé i delší. Jest tedy radno věc tu nechati alespoň nerozhodnutou.

Hlavní nedostatek p. Bačkovského jako vědeckého spisovatele jest jeho nekritičnost. Jakýpak má dosah pro historii české literatury ten objev, že „obdarovával Marek Jungmanna hojně rozličnými potravinami, jmenovitě máslem, zelím, ovocem atd.“? Zato však o Markově účasti, v čem jest zajisté literární činnost Markova nejzáslužnější, zmiňuje se jen krátkým úryvkem z Předmluvy Jungmannovy ke Slovníku.¹⁹

Co se týká citátů, sluší uznati, že si nikdo nemůže přátí věrnějších. Tak kupř. na str. 668 čteme od p. Bačkovského tato slova: „Záleží pak hlavní zásluha spisu Markova (totiž Základní filozofie) toliko ve stránce názvoslovné. Co do obsahu nebyl žádným pokrokem filozofické vědy, nýbrž jen pokusem, na svou dobu zcela dobrým, uvésti onu nauku také v písemnictví české.“ A na str. 94 Tieftrunkova spisu Dějiny Matice²⁰ čteme: „A v této terminologické stránce i ve frazeologii filozofické záleží hlavní zásluha spisu Markova, jakož i přísná kritika již tehdy uznala, jinak ovšem nebyl žádným pokrokem filozofické vědy vůbec, alebrž pokusem, na svou dobu dosti dobrým, uvésti onu nauku v písemnictví české.“ Ovšem p. Bačkovskému se přitom přihodila malá nehoda. Zapomněl úsudek tento uzavřít v uvozovací znamení a dole po našem obvyklém způsobu udati pramen. A podobně vedlo se mu ještě několikrát. Tak na str. 652, kde mluví o obtížích vzkříšeného českého básnictví, je skoro doslovný opis úvodu článku Ferd. Schulze Česká balada a romance v Osvětě r. 1877.²¹ Na str. 522 celkový úsudek o Markově činnosti básnické je skoro doslova ze Života Josefa Jungmanna, str. 122, proložený jen ukázkou Markovým Posláním, ačkoli v Pokračování na str. 642 je to nastrojeno tak, jako by alespoň poslední odstaveček ponechával původci. Jiný úsudek ze Zeleného převzatý je o básni Markově U hrobu matere, o níž p. Bačkovský dí: „a jak velice — ovšem příliš velice — cenil toto veršování po vzorech indických, vyslovil v dopise psaném...“; a Václav Zelený (str. 222): — „a jak vysoko — ovšem příliš vysoko — cenil toto veršování po vzorech indických, vyslovuje v listu nedatovaném...“ Nebo toto místo (p. Bačkovský): „Tím, že Jungmann spřátelil se s Markem, stalo se také, že poskytnuty nám přemnohé zprávy o době ve příčině národní velepamátne, od roku 1807 do roku 1847“; Zelený (str. 41): „Dějiny literatury naší, obzvláště pak životopis Jos. Jungmanna samého, váží ze vzájemného dopisování obou přátel velmi důležité, neocenitelné zprávy v době v našem rozvoji národním přepamátne od r. 1807 do r. 1847.“ Míst takových dalo by se vyhledati ještě mnohem

18 O klasičnosti v literatuře vůbec a zvláště české. Časopis Společnosti Vlasteneckého muzeum v Čechách 1, 1827, sv. 1, s. 29–37; text s původním tit. O klasičnosti literatury a důležitosti její, v původním, nezkráceném a nezměněném znění viz např. in *Boj o obrození národa. Výbor z díla Josefa Jungmanna*, ed. Felix Vodička. F. Kosek, Praha 1948.

19 Jungmann, Josef: *Slovník česko-německý*, sv. 1. České muzeum, Praha 1935.

20 Tieftrunk, Karel: *Dějiny Matice české*. Matice česká, Praha 1881.

21 *Osvěta* 7, 1877, sv. 1, č. 1, 3, 5, 6, sv. 2, č. 9, 10.

více. Nemůžeme ovšem zazlívati spisovateli, opomene-li citovati pramen při nějakém historickém faktu, ledaže by toto bylo objeveno nějakým zvláštním nálezem anebo zbudováno na vědeckých hypotézách ap., neboť školou, četbou aj. vryje se nám často jen událost nějaká a nálezce její vymizí nám často z paměti: avšak úsudek o nějakém plodu literárním jest výsledek vlastní práce duševní, bohatství, které jest veřejným majetkem nálezcovým; vypůjčí-li si jej někdo, musí jej také udávati za vypůjčený — jinak jest to plagiát.

Kde však se p. B. nemůže oprít o takovýto cizí fond, tam staví se na půdu velice vratkou. Tak praví o Markovi, že otiskl (v Prvotinách) i báseň původní Vněšný (zevnitřní) i vnitřní nepřítel. Ale to jest bajka vzatá z Dalimila. —

Pohlížíme-li úhrnem na spis pana Bačkovského, připadá nám bezděky na mysl, neměl-li Komenský prorockého ducha, když psal v Labyrintě onu kapitolu o opisování knih — ve svém věku byl by asi sotva našel tak věrný příklad.

Vlček, Jaroslav — Jakubec, Jan: *Zevrubné dějiny českého písemnictví doby nové*. Napsal dr. František Bačkovský. Díl I. Období předbřeznové. Část I. V Praze 1886. Str. 767 a XXXI vel. 8o. *Athenaeum* 4, 1886/1887, č. 1, 15. 10. 1886, s. 23–27 (šifry J. V. + J. J.).

